

KOMMUNEN ORATINO
(PROVINSEN
CAMPOBASSO)

HÖJD ÖVER HAVET
790 m

FOLKMÄNGD
1 450 invånare
(198 innanför murarna).

SKYDDSELGON
San Bonifacio, den 14 maj.

TURISTINFORMATION
Municipio (stadshuset),
Piazza R. Rogati 3,
Tel. +39 0874 38132.
oratino@tin.it.

VÄGBESKRIVNING
Med bil
A14, avfart Termoli i riktning
mot Campobasso; A1, utfart
Caianello för den som
kommer från Neapel och
avfart San Vittore för den
som kommer från Rom.
Med tåg
tågstation Campobasso,
sedan buss mot Oratino:
resan tar mindre än 20
minuter.

AVSTÅND I KM
Rom 226, Neapel 181,
Pescara 161, Foggia 92,
Isernia 50, Campobasso 9.

INTERNET
www.comune.oratino.cb.it

Enslingen från Sannio

Platsens själ

Ortnamnet

Under 1100-talet kallades byn Loretinum, på 1400-talet Ratino, därefter Loratino och Oratino. Varifrån namnet kommer är en gåta. Enligt byns kyrkoherde i början av 1900-talet skulle latinets Oratenus härstamma från den grekiska roten "Or", och Oratenus skulle betyda "synlig överallt", med andra ord en plats med utsikt.

Vapenskölden

Föreställer en alm med en halvmåne och två stjärnor ovan och längst ned bokstäverna O.R.

Historia

1251: det första dokumentet som nämner byn – sannolikt av normandiskt ursprung – är en förteckning över de tillgångar som finns i kyrkorna i Molise, bl.a. i kyrkan Santa Maria castrì Lorateni.

1268: var byn en förläning till grevskapet Anjou och under Eustachio d'Ardicourts herravälde. Han efterträddes bl.a. av Giovanni di Lando under Karl II av Anjous kungadöme och av Pietro di Sus.

1333: kung Robert av Neapel överlät Oratino till sin egen maka, drottningen Sancha.

1456: den 5 december förstördes byn av en jordbävning. Den gamla bebyggelsen i dalen övergavs och invånarna slog sig ner på den plats där byn ligger i dag.

1512: efter den politiska omstörtning som följt Karl VIII:s

fall, går förläningen från Ferrante di Capua till familjen Caracciolo.

1586: Oratino tillhör Di Silva, en patricierfamilj med spansk ursprung. År **1630** går den över till Ottavio Vitaliano, vars dynasti kvarstår till **1699** då hertigtiteln överläts till Marco Antonio från familjen Giordano.

1762: Oratino Giuseppe Giordano, som är en upplyst och lärd man, blir hertig över Oratino.

1805: en allvarlig jordbävning drabbar byn vilket medför att en del av dogepalatset rasar.

1901: Oratino uppnår sitt högsta invånarantal med 2 344 personer (år 1825 var man nästan 2 000 personer och år 1741 fanns det 1 224 invånare).

Särprägel

Oratino ligger isolerad på en klippa, bland gamla boskapsstigar i hjärtat av dalgången Biferno. Hit förflyttas boskapen för sommarbete. Det är en del av södern som samtidigt är både kärv och ljuv och som gör en dygd av denna motsägelse. Ett exempel är då byborna, som i grälen mellan grannbyarna besjuklits för att vända kappan efter vinden, helt plötsligen ändrade riktning på sin flagga. På det stora korset högst upp i klocktornet har man satt en allegori av denna "egenskap": i en av de fyra skulpterade pannärna finns en putto avbildad som vänder ryggen mot åskådaren och håller i

Chiesa Santa Maria Assunta

vimpeln. Janusfiguren med två ansikten som står däruppe styr riktningen med hjälp av vinden: den verkar tala om att det alltid är möjligt att ändra sig. Åren av konflikter och den mödosamma tiden med jordbruk och uppfödning har i dag mjukats upp och byn har återfått sin familjaritet med de små restaurangerna där pastarätter och grönsaker triumferar, de sedvanliga eldarna vid vintersolståndet, stensulpturerna och det förgyllda träet i kyrkorna som avslöjar en förluten storhet. Utsikten mot bergsmassivet Matese och över de små vita stenhusen skänker tröst och lugn.

Människors minnen

I Molise minns man fortfarande hertigen av Oratino, Giuseppe Giordano (1744–1813), även känd som "enslingen från Sannio". Han påminde om författaren Leopardi, en flitigt studerande ensling. I en anteckning från början av 1800-talet får han äran av att ha introducerat konstarterna järn-, glas-, målar- och bildhuggarkonst. Han levde utan lyx, ambitioner och hustru. Större delen av dygnets timmar ägnade han åt studier och att skriva poesi. Han älskade lugnet och offrade allt för detta. Han kurerade sin sjuklighet med strikt diet, utan att någonsin kalla på en läkare. Han sade: "Vid min dödsbädd vill jag varken ha läkare, notarier eller präster."

Kända personer

I Oratino år 1921 föddes Ugo Calise, sångare, gitarrist och kompositör. Han förenade sin passion för

jazzmusiken med den napolitanska melodiska traditionen. Ugo Calise inledde sin karriär i Neapel under de första efterkrigsåren då han spelade på restauranger som besöktes av amerikanerna. Han flyttade senare med sitt band till Forio d'Ischia, där han fortsatte att framträda med jazzstandards och napolitanska sånger. I förenta staterna besökte Ugo jazzklubbar i Chicago och blev vän med Count Basie. På Ischia under 1950-talet gav han liv åt en lokal som blev den nattliga möteslokalen för det internationella jetsetet. År 1954 uppträdde han vid den italienska ambassaden i London, vid en mottagning som hölls till drottningens ära. På klubben Rangio Fellone på Ischia komponerade han sina vackraste sånger, som "Na voce, na chitarra e 'o poco 'e luna" ("En sång till en gitarr och lite månsken") från

1955. Han skrev sånger till croonern Perry Como och till Lola Falana. Ugo Calises låtar spelades av Teddy Wilson och andra jazzmusiker. Ett projekt tillsammans med Chet Baker föll i stöpet på grund av den sistnämndes bortgång. År 1979 släpptes hans bidrag till de stora amerikanska

sångtextförfattarna, "Ugo plays Calise". Han sade skämtsamt att han helst skulle vilja dö på Ischia eller i Oratino. Den 6 augusti 1994 reste Ugo med tåg från Rom för att besöka sin födelseort. Men han tog miste på spår och dog ensam på fel tåg.

Kuriosa

Invånarna karaktäriseras av att vara stolta och tolererar inte översitteri. År 1639, då hertigen Ottavio Vitagliano hade lämnats ensam i palatset med ett ungt hembiträde, våldförde hans sig på henne. Hennes far, bror och make svor att hämnas den mäktige vasallen. Hämnnden var så perfekt planerad att de lyckades döda honom med ett bösskott när han reste till Campobasso för att delta i San Pietro-firandet, utan att bli upptäckta. Trots att de genast blev misstänkta och fördes inför domstol kunde domaren inte fälla dem, eftersom tid och plats för överfallet mot hertigen inte överensstämde. Vittnen svor att de sett förövarna i Foggia dagen efter dådet, med två hästar och en mulåsn fullastad med varor. Men resan mellan Oratino och Foggia tog tre dagar och detta befriade hämnarna från anklagelsen.

Palazzo Ducale

La torre medievale

Det lokala skråets skicklighet

Ända sedan 1600- och 1700-talet, framförallt tack vare de två hertigarna Giordanos mecenat-skap, har den lilla byn Oratino kunnat se avtryck på sina fasader av gåvor ingjutna i byggnads-

materialen från lokala hantverkare. De aristokratiska residensens portaler, balkonger och balustrader och kyrkornas interiör är verk av smeder, stenhuggare, förgyllare, glasmästare och konstnärer som i sina verkstäder har skapat en samstämmig konst som ingalunda är simpel. År 1781 skrev en historiker om Oratino att "här praktiseras många konstarter med stil". Det finns faktiskt inget annat område i Molise som kan skryta med en sådan koncentration av konstnärer och konsthantverkare. Många av dessa, som utbildats i neapolitansk miljö, har lämnat spår efter sig ända i Capitanata, i Sannio vid Benevento och i Abruzzerna. Låt oss inleda vårt besök i Chiesa di Santa Maria Assunta, som ligger i de gamla stadsdelarna. Det finns uppgifter om byggnaden ända sedan 1251. Kyrkan har byggts om flera gånger, särskilt efter jordbävningen år 1456. I det centrala kryssvalvet finns "l'Assunzione della Vergine" (jungfru Marias himmelsfärd), en freskomålning av Ciriaco Brunetti

som slutfördes år 1791. Konstnären från Oratino tyckte om ådringar i rokokostil som framförallt uppstod i förberedande studier för dekorerung av valv, innertak och trompe-l'œil. I samma kyrka kan man beundra en monstrans i silver från 1838 som tillverkades i den guldsmedsbutik som tillhörde Isaia Salati, brorson till Ciriaco Brunetti. För att få se träsniderikonst måste man söka sig utanför byn och bege sig till Chiesa di Santa Maria di Loreto. Här finner vi två intressanta statyer, Madonna del Rosario av 1600-talsskulptören Carmine Latessa och Sant'Antonio Abate av Nicola Giovannitti, daterad till 1727. Kyrkan är en typisk lands-ortskyrka med en fasad från 1718. Den förlängdes i mitten av 1800-talet och hyser i dag altarrummet. Taket i det centrala skeppet och de två sidoskeppen är målade av bröderna Ciriaco och Stanislao Brunetti. Nu återgår vi till byn för

Oratino

Enslingen från Sannio

att fortsätta vår rundvandring. Palazzo Ducale är också värt en titt. Det uppfördes som ett befäst slott på 1300-talet och förvandlades till ett adligt residens under 1700-talet. I dag är byggnaden tyvärr i privat ägo och inte tillgänglig för allmänheten. Både Palazzo Ducale och Casa Giuliani har magnifika stenportar. Här vill vi nämna några av de lokala konstnärer som ännu inte har tagits upp, nämligen stenhuggaren Domenico Grandillo, skulptören Silverio Giovannitti, förgyllarna Giuseppe Petti, Agostino Brunetti

och Modesto Pallante, målarna Benedetto Brunetti, en representant för sen manierism, och Nicolò Falocco. När man promenerar längs via Piedicastello eller piazza Giordano en sommarkväll eller framförallt då man vid utsiktsplatsen lutar sig ut för att beundra Biferonos dalgång, slås man av den blandning av både mjukhet och kärvhet som bidrar till denna plats gåtfullhet. Den lokala sten som arbetats, ristats in och pinats av vinden under seklen och det medeltida tornet som ensamt reser sig över de hisnande branterna, talar till oss och säger att det snart är dags för förflyttning till sommarbete. Den höga klippan med den samnitiska försvarsmuren övervakar ännu de gamla grästäcka boskapsstigarna som går ned från Apenninerna och följer naturens former. De sociala intrigerorna från förr är glömda men kvar finns minnet av de fogliga boskaphjordar som sakta skred fram längs stigarna, smaken av brödet, oljan och ostarna samt doften av de eldar som herdar och bönder tände på julnatten, när dagen var som kortast, men hoppet växte.

Oratino

Nöjen och smaker

LOKALA PRODUKTER

Grönsaker. Kikärter, spanska linser och olika slags spannmål ingår i maträtten "lessate" som tillagas på kyrkbacken den 17 januari i samband med att man tänder den stora elden till Sant'Antonio Abates ära.

LOKALA RÄTTER

Biferinos dalgång är ett område som är känt för sin stora gastronomiska tradition. Bland förrätterna kan vi nämna "minestra di laganelle" (soppa med små handgjorda lasagneplattor) och bönor. Bland huvudrätterna vill vi särskilt omnämna den traditionella rätten "cacio e ova con salsiccia": getost med kokt ägg i en sås med korv.

UTFLYKTSMÅL

Ett besök i Oratino är ett bra tillfälle för att lära känna det inre Molise, en region som har blivit lite bortglömd. Från byn kan man färdas uppför Biferno och komma till området kring

La faglia

Isernia och besöka Agnones gamla stadsdel där det finns flera verk av konstnärer från Oratino. Om man istället stannar kvar i området kring Campobasso, kan man åka till Bojano och den gamla byn Civita Superiore som är väl värt ett besök, samt Ferrazzano med sin medeltida stadskärna och den samnitiska Sepino som har en arkeologisk enhet. Den som tycker om Oratino kan följa de lokala konstnärernas spår i de omkringliggande byarna. I

Castropignano kan man besöka kyrkan Chiesa del Salvatore och beundra "Crocifissione" av Periteo Petti; i Chiesa di San Silvestro i Civitanova del Sannio finns trästatyn "Immacolata" av Silverio Giovannitti; i Venafro ligger klostret Santa Chiara som har en altartavla av Benedetto Brunetti, som också är upphovsman till altarskåpet i Chiesa dell'Immacolata i Riccia, och slutligen i Toro finns det en altartavla i Chiesa del Convento av Ciriaco Brunetti. Det är en fascinerande vandring i en blandning av konst, natur och gastronomi.

EVENEMANG

Le lessate, den 17 januari. På dagen för Sant'Antonio Abate tänds en eld på kyrkbacken framför Santa Maria di Loreto och man delar ut "lessate", en maträtt baserad på olika grönsaker och spannmål.
Premio nazionale di poesia Arturo Giovannitti, den 1 maj. För information: assgiovannitti@alice.it

Agosto in Oratino:

sommarfestival med uppträdanden, i augusti.

La Faglia, den 24 december.

Ett evenemang som har fått sitt namn från latinets "fax-facis" som betyder fackla, bloss. Ett hundratal personer bär ett enormt ljus gjort av vassrör på sina axlar (ca 12-13 meter långt och mellan en till två meter i diameter) ända upp till kyrkbacken. Här reser man ljuset och tänder det på julaftonsnatten. "La faglia" brinner med en imponerande flamma framför klocktornet. Det här är en av alla de ceremoniella eldar som fanns för i tiden och som tändes i samband med solstånden, dvs. vid årstidernas växlingar. Det som från början var en hednisk fruktsamhetsritual har, i och med införandet av kristendomen, förvandlats till ett socialt evenemang med anknytning till slutet av skördetiden då bönderna har avslutat sina arbeten på fälten. På så sätt har ljuset från den stora facklan blivit det ljus som följer Jesusbarnet när han kommer till världen. Hela ritualen kring evenemanget är en minnesvärd händelse, allt från plockningen av vassrören till kungörelsen och slutligen processionen med "il capofaglia" (ledaren) som ståendes på ljuset leder stigningen mot byns högsta punkt.

Reperti dell'età del bronzo

Inköp

DIVERSE

Pasticceria Sorriso
Corso Umberto 30
tel. +39 0874 38115.

Restauranger

RESTAURANGER

Taverna del Duca
Piazza Giordano
tel. +39 0874 38112,
www.tavernadelduca.it
Restaurang med atmosfär i Palazzo Ducales lokaler som erbjuder ett rustikt traditionellt kök: lantliga soppor, pasta, "patate alla contadina" (potatis på bondhustruns vis) m.m.

Olimicello
Via Regina Margherita 48
tel. +39 0874 38285.

La Roccia
Peschiaturo
tel. +39 0874 38159,
vackert belägen endast
4 km från Campobasso.

I Gemelli
Peschiaturo
tel. +39 0874 38577.

Inkvartering

RUMSUTHYRNING

Carmine Antonio Fatica
Via S. Rocco 23/25.

Pasquale Mastrangelo
Via Crispi 33

Elda Picciano
Via S. Rocco 24.

BED & BREAKFAST

Il Solitario del Sannio
Piazza Giordano 31/A
tel. +39 0874 38433.

**Bed & Breakfast
Pagliarelle**
Via Circonvallazione
S. Bonifacio,
tel. +39 0874 38393.